

ΕΥΡΩΠΑΙΟΣ ΕΠΟΠΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Συνοπτική παρουσίαση της γνωμοδότησης του ΕΕΠΔ σχετικά με οκτώ εντολές διαπραγμάτευσης για τη σύναψη διεθνών συμφωνιών που καθιστούν δυνατή την ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ της Ευρώπης και τρίτων χωρών

(Το πλήρες κείμενο της παρούσας γνωμοδότησης είναι διαθέσιμο στην αγγλική, γαλλική και γερμανική γλώσσα στον δικτυακό τόπο του ΕΕΠΔ www.edps.europa.eu)

(2018/C 170/02)

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΠΛΑΙΣΙΟ

Στον κανονισμό Ευρώπης⁽¹⁾ προβλέπονται ειδικοί κανόνες σχετικά με τη διαβίβαση δεδομένων από την Ευρώπη προς χώρες εκτός ΕΕ. Στο άρθρο 25 παράγραφος 1 του εν λόγω κανονισμού παρατίθενται διάφορες νομικές βάσεις δυνάμει των οποίων η Ευρώπη δύναται νομίμως να διαβιβάζει δεδομένα σε αρχές τρίτων χωρών. Μία δυνατότητα είναι η έκδοση από την Επιτροπή, δυνάμει του άρθρου 36 της οδηγίας (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου⁽²⁾, απόφασης περί επάρκειας, σύμφωνα με την οποία η τρίτη χώρα προς την οποία η Ευρώπη διαβιβάζει τα δεδομένα διασφαλίζει επαρκές επίπεδο προστασίας. Δεδομένου ότι επί του παρόντος δεν υφίστανται τέτοιου είδους αποφάσεις περί επάρκειας, η άλλη εναλλακτική επιλογή που διατίθεται προκειμένου η Ευρώπη να διαβιβάζει σε τακτική βάση δεδομένα σε τρίτη χώρα είναι η χρήση κατάλληλου πλαισίου το οποίο προκύπτει από τη σύναψη δεσμευτικής διεθνούς συμφωνίας μεταξύ της ΕΕ και της αποδέκτριας τρίτης χώρας.

Στις 20 Δεκεμβρίου 2017, η Επιτροπή εξέδωσε οκτώ συστάσεις⁽³⁾ για αποφάσεις του Συμβουλίου με τις οποίες εγκρίνεται η έναρξη διαπραγματεύσεων για τη σύναψη διεθνών συμφωνιών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και οκτώ τρίτων χωρών από τις περιοχές της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής, δηλαδή της Αιγύπτου, της Αλγερίας, της Ιορδανίας, του Ισραήλ, του Λιβάνου, του Μαρόκου, της Τουρκίας και της Τυνησίας. Οι εν λόγω διεθνείς συμφωνίες θα παράσχουν την απαιτούμενη νομική βάση για την ανταλλαγή δεδομένου προσωπικού χαρακτήρα μεταξύ της Ευρώπης και των αρχών των εν λόγω τρίτων χωρών που είναι αρμόδιες για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος και της τρομοκρατίας.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι είναι αναγκαία η ανάπτυξη στενότερης συνεργασίας μεταξύ της Ευρώπης και των εν λόγω οκτώ χωρών, δεδομένης της πολιτικής στρατηγικής της ΕΕ, όπως περιγράφεται στο ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την ασφάλεια⁽⁴⁾, στα συμπεράσματα του Συμβουλίου⁽⁵⁾ και στη συνολική στρατηγική της ΕΕ για την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας⁽⁶⁾, καθώς και με βάση τις επιχειρησιακές ανάγκες τόσο των αρχών επιβολής του νόμου σε ολόκληρη την ΕΕ όσο και της Ευρώπης. Οι οκτώ αυτές τρίτες χώρες αναφέρονται επίσης στην ενδέκατη έκθεση προόδου προς μια αποτελεσματική και πραγματική Ένωση Ασφάλειας⁽⁷⁾. Η συνεργασία με τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής αντιμετωπίζεται συνολικά⁽⁸⁾. Η τρέχουσα αστάθεια που παρατηρείται στην περιοχή, και ιδίως η κατάσταση που επικρατεί στη Συρία και στο Ιράκ, αναγνωρίζεται ως σημαντική μακροπρόθεσμη απειλή για την ασφάλεια της ΕΕ. Αυτό αφορά τόσο την αποτελεσματική καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του συνδεδεμένου οργανωμένου εγκλήματος, όσο και τις προκλήσεις που σχετίζονται με τη μετανάστευση, όπως η διευκόλυνση της παράτυπης μετανάστευσης και της εμπορίας ανθρώπων. Η συνεργασία με τις τοπικές αρχές επιβολής του νόμου θεωρείται επίσης κρίσιμης σημασίας για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών.

Σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 218 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), η Επιτροπή θα είναι αρμόδια για τις διαπραγματεύσεις των διεθνών αυτών συμφωνιών με τρίτες χώρες εξ ονόματος της ΕΕ. Με τις οκτώ αυτές συστάσεις, η Επιτροπή επιζητεί να λάβει έγκριση από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Συμβούλιο) για την έναρξη των διαπραγματεύσεων με τις οκτώ τρίτες χώρες που έχουν προσδιοριστεί. Μετά την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων, και προκειμένου να συναφθούν επισήμως οι συμφωνίες αυτές, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να εγκρίνει τα κείμενα των συμφωνιών που έχουν αποτελέσει αντικείμενο της διαπραγμάτευσης, ενώ το Συμβούλιο θα πρέπει να υπογράψει τις συμφωνίες.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ο ΕΕΠΔ επικροτεί την προσοχή που δίνεται στο ζήτημα της προστασίας των δεδομένων στα παραρτήματα των συστάσεων της Επιτροπής, της 20ής Δεκεμβρίου 2017, τα οποία θα αποτελέσουν την εντολή της Επιτροπής να διαπραγματευτεί εξ ονόματος της ΕΕ τις αντίστοιχες διεθνείς συμφωνίες με καθεμία από τις οκτώ χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής για τις οποίες προβλέπεται η ανάπτυξη συνεργασίας με την Ευρώπη.

Η αναγκαιότητα και η αναλογικότητα των διεθνών συμφωνιών που θα παρέχουν στην Ευρώπη τη δυνατότητα να διαβιβάζει σε τακτική βάση δεδομένα προς τις αρμόδιες αρχές των εν λόγω οκτώ τρίτων χωρών πρέπει να αξιολογηθούν πλήρως προκειμένου να διασφαλιστεί η συμμόρφωση με το άρθρο 52 παράγραφος 1 του Χάρτη. Για να καταστεί δυνατή η διεξοδική αξιολόγηση κάθε επιμέρους περίπτωσης, ο ΕΕΠΔ συνιστά να περιοριστούν και διαφοροποιηθούν περαιτέρω οι ανάγκες διαβίβασης δεδομένων με βάση την ιδιαιτερότητα κάθε τρίτης χώρας και την πραγματική κατάσταση που επικρατεί επιτόπου. Το πεδίο εφαρμογής κάθε διεθνούς συμφωνίας και οι σκοποί της διαβίβασης δεδομένων προς κάθε τρίτη χώρα θα πρέπει αντιστοίχως να προσδιοριστούν περαιτέρω στα παραρτήματα. Ο ΕΕΠΔ συνιστά επιπλέον να διενεργηθούν εκτιμήσεις επιπτώσεων προκειμένου να εξεταστούν καλύτερα οι κίνδυνοι που ενέχουν οι διαβίβσεις δεδομένων προς τις εν λόγω τρίτες χώρες για τα δικαιώματα των ατόμων όσον αφορά την προστασία της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων, καθώς και για άλλα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες που προστατεύονται από τον Χάρτη, προκειμένου να καθοριστούν με ακρίβεια οι αναγκαίες εγγυήσεις.

Ο ΕΕΠΔ επισημαίνει ότι, δυνάμει του άρθρου 25 παράγραφος 1 στοιχείο β) του κανονισμού Ευρωπόλ, η Ευρωπόλ μπορεί να διαβιβάζει σε τακτική βάση δεδομένα σε τρίτη χώρα μέσω της σύναψης δεσμευτικής διεθνούς συμφωνίας μεταξύ της ΕΕ και της αποδέκτριας τρίτης χώρας, υπό την προϋπόθεση ότι η συμφωνία αυτή παρέχει επαρκείς εγγυήσεις. Ο ΕΕΠΔ κρίνει ότι η φράση «παρέχει επαρκείς εγγυήσεις» κατά την έννοια του κανονισμού Ευρωπόλ συνεπάγεται ότι οι διεθνείς συμφωνίες οι οποίες συνάπτονται με τρίτες χώρες θα πρέπει:

- να διασφαλίζουν πλήρη συνέπεια με το άρθρο 8 του Χάρτη στις αποδέκτριες τρίτες χώρες, ιδίως όσον αφορά την αρχή του περιορισμού του σκοπού, το δικαίωμα πρόσβασης, το δικαίωμα διόρθωσης και τον έλεγχο από ανεξάρτητη αρχή που προβλέπεται ρητά στον Χάρτη·
- να τηρούν τη γνωμοδότηση 1/15 του Δικαστηρίου της ΕΕ διασφαλίζοντας ότι το επίπεδο προστασίας που απορρέει από τις συμφωνίες αυτές είναι κατ' ουσίαν ισοδύναμο με το επίπεδο προστασίας που προβλέπεται στο δίκαιο της ΕΕ·
- να εφαρμόζουν, τηρουμένων των αναλογιών, τα κριτήρια που περιλαμβάνονται στην αιτιολογική σκέψη 71 της οδηγίας (ΕΕ) 2016/680, δηλαδή ότι οι διαβιβάσεις δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα διέπονται από υποχρεώσεις εμπιστευτικότητας, από την αρχή της ειδικότητας, καθώς και από το γεγονός ότι τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα δεν θα χρησιμοποιηθούν για να ζητηθεί θανατική ποινή, να εκδοθεί ή να εκτελεστεί τέτοια απόφαση επιβολής θανατικής ποινής ή οποιαδήποτε μορφή βίαναυσης και απάνθρωπης μεταχείρισης·
- να αντικατοπτρίζουν ειδικές διασφαλίσεις που περιλαμβάνονται στον κανονισμό Ευρωπόλ, όπως οι περιορισμοί που καθορίζονται από τους παρόχους πληροφοριών· και
- να εφαρμόζουν ουσιαστικές εγγυήσεις στο πλαίσιο ποινικών ερευνών και να συμπεριλαμβάνουν διασφαλίσεις οι οποίες αντιμετωπίζουν κατά περίπτωση τους προβλέψιμους κινδύνους που ενδέχεται να προκαλούνται από τις διαβιβάσεις δεδομένων προς τις εν λόγω τρίτες χώρες όσον αφορά άλλα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες.

Πέραν των γενικών αυτών συστάσεων, οι συστάσεις και τα σχόλια του ΕΕΠΔ στην παρούσα γνωμοδότηση συνδέονται με τις ακόλουθες ειδικές πτυχές των μελλοντικών διεθνών συμφωνιών που πρόκειται να αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης με τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής στο πλαίσιο των εντολών διαπραγμάτευσης:

- τις αρχές του περιορισμού του σκοπού και του καθορισμού του σκοπού σχετικά με τα δεδομένα που διαβιβάζονται από την Ευρωπόλ·
- τις περαιτέρω διαβιβάσεις από τις αρμόδιες αρχές των εν λόγω τρίτων χωρών·
- τους περιορισμούς στην επεξεργασία των πληροφοριών που διαβιβάζονται από την Ευρωπόλ προς τις αρμόδιες αρχές των τρίτων χωρών·
- τη διασφάλιση ανεξάρτητου ελέγχου στις τρίτες χώρες·
- τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων·
- τις διαβιβάσεις ειδικών κατηγοριών δεδομένων προς τις αρμόδιες αρχές των τρίτων χωρών·
- τη διατήρηση των δεδομένων που διαβιβάζονται από την Ευρωπόλ· και
- τη δυνατότητα αναστολής της ισχύος και καταγγελίας των διεθνών συμφωνιών σε περιπτώσεις παραβάσεων των διατάξεων των συμφωνιών αυτών.

Βρυξέλλες, 14 Μαρτίου 2018.

Giovanni BUTTARELLI

Ευρωπαίος Επόπτης Προστασίας Δεδομένων

(¹) Κανονισμός (ΕΕ) 2016/794 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2016, για τον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ) και την αντικατάσταση και κατάργηση των αποφάσεων του Συμβουλίου 2009/371/ΔΕΥ, 2009/934/ΔΕΥ, 2009/935/ΔΕΥ, 2009/936/ΔΕΥ και 2009/968/ΔΕΥ (ΕΕ L 135 της 24.5.2016, σ. 53), εφεξής ο «κανονισμός Ευρωπόλ».

- (2) Οδηγία (ΕΕ) 2016/680 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από αρμόδιες αρχές για τους σκοπούς της πρόληψης, διερεύνησης, ανίχνευσης ή δίωξης ποινικών αδικημάτων ή της εκτέλεσης ποινικών κυρώσεων και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της απόφασης-πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ του Συμβουλίου (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 89).
- (3) Σύσταση για απόφαση του Συμβουλίου με την οποία εγκρίνεται η έναρξη διαπραγματεύσεων για συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Χασεμιτικού Βασιλείου της Ιορδανίας σχετικά με την ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μεταξύ του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ) και των αρχών της Ιορδανίας που είναι αρμόδιες για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος και της τρομοκρατίας, COM(2017) 798 final· σύσταση για απόφαση του Συμβουλίου με την οποία εγκρίνεται η έναρξη διαπραγματεύσεων για συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Δημοκρατίας της Τουρκίας σχετικά με την ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μεταξύ του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ) και των αρχών της Τουρκίας που είναι αρμόδιες για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος και της τρομοκρατίας, COM(2017) 799 final· σύσταση για απόφαση του Συμβουλίου με την οποία εγκρίνεται η έναρξη διαπραγματεύσεων για συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Δημοκρατίας της Λιβάνου σχετικά με την ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μεταξύ του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ) και των αρχών του Λιβάνου που είναι αρμόδιες για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος και της τρομοκρατίας, COM(2017) 805 final· σύσταση για απόφαση του Συμβουλίου με την οποία εγκρίνεται η έναρξη διαπραγματεύσεων για συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Κράτους του Ισραήλ σχετικά με την ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μεταξύ του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ) και των αρχών του Ισραήλ που είναι αρμόδιες για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος και της τρομοκρατίας, COM(2017) 806 final· σύσταση για απόφαση του Συμβουλίου με την οποία εγκρίνεται η έναρξη διαπραγματεύσεων για συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Δημοκρατίας της Τυνησίας σχετικά με την ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μεταξύ του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ) και των αρχών της Τυνησίας που είναι αρμόδιες για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος και της τρομοκρατίας, COM(2017) 807 final· σύσταση για απόφαση του Συμβουλίου με την οποία εγκρίνεται η έναρξη διαπραγματεύσεων για συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου σχετικά με την ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μεταξύ του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ) και των αρχών του Μαρόκου που είναι αρμόδιες για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος και της τρομοκρατίας, COM(2017) 808 final· σύσταση για απόφαση του Συμβουλίου με την οποία εγκρίνεται η έναρξη διαπραγματεύσεων για συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Αραβικής Δημοκρατίας της Αιγύπτου σχετικά με την ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μεταξύ του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ) και των αρχών της Αιγύπτου που είναι αρμόδιες για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος και της τρομοκρατίας, COM(2017) 809 final· σύσταση για απόφαση του Συμβουλίου με την οποία εγκρίνεται η έναρξη διαπραγματεύσεων για συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αλγερίας σχετικά με την ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα μεταξύ του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη Συνεργασία στον Τομέα της Επιβολής του Νόμου (Ευρωπόλ) και των αρχών της Αλγερίας που είναι αρμόδιες για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος και της τρομοκρατίας, COM(2017) 811 final.
- (4) Ανακοίνωση της Επιτροπής, της 28ης Απριλίου 2015, προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών – Το ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την ασφάλεια, COM(2015) 185 final.
- (5) Συμπεράσματα του Συμβουλίου, της 19ης Ιουνίου 2017, σχετικά με την εξωτερική δράση της ΕΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, έγγραφο 10384/17.
- (6) Κοινό όραμα, κοινές δράσεις: Μία ισχυρότερη Ευρώπη. Μια συνολική στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας, διατίθεται στη διεύθυνση: <http://europa.eu/globalstrategy/en>
- (7) Ανακοίνωση της Επιτροπής της 18ης Οκτωβρίου 2017 προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο – Ενδέκατη έκδοση προόδου προς μια αποτελεσματική και πραγματική Ένωση Ασφάλειας, COM(2017) 608 final.
- (8) Βλέπε το μηνύριο συνεννόησης όλων των συστάσεων της Επιτροπής για αποφάσεις του Συμβουλίου που κατατέθηκαν στις 20 Δεκεμβρίου 2017, εξαιρουμένων εκείνης που αφορά το Ισραήλ.